

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури і мистецтва
Кафедра української мови

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: СТАРΟΣЛОВ'ЯНСЬКА МОВА

для студентів

спеціальності
рівня вищої освіти
спеціалізації
освітньої програми

035 Філологія
першого (бакалаврського)
035.01 Українська мова та література
035.01.01 Українська мова і література

Київ – 2024

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА	
Код ЄДРПОУ 45307965	
Програма № 30.95/24	
Розробив: Олександр Михайлович Жильцов	
Відомості	Сторінка № 24
№ 02	20 24

Розробник: Т.Л. Видайчук, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Викладач: Т.Л. Видайчук, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови
Протокол від "17" січня 2024 р. № 1

Завідувач кафедри (Михайло ВІНТОНІВ)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (*керівником проектної групи*)
Українська мова та література
01.02. 2024 р.

Гарант освітньої програми (*керівник проектної групи*) (Тетяна ВИДАЙЧУК)

Робочу програму перевірено
01.02. 2024 р.

Заступник декана (Світлана ГОРОБЕЦЬ)

Пролонговано:
на 2024/2025 н.р. _____ (_____), « ____ » _____ р., протокол № ____
на 2026/2026 н.р. _____ (_____), « ____ » _____ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Історія української мови		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	7/ 210	
Курс	I, II, III	
Семестр	2, 3, 4, 5	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Змістовий модуль 1. Старослов'янська мова		
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	28	8
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	52
Змістовий модуль 2. Історична граматики української мови		
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	28	8
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	52
Змістовий модуль 3. Українська діалектологія		
Обсяг кредитів	2	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	60
Аудиторні	28	8
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	52
Змістовий модуль 4. Історія української літературної мови		
Обсяг кредитів	1	1
Обсяг годин, в тому числі:	30	30
Аудиторні	14	4
Модульний контроль	2	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	14	26
Форма семестрового контролю	залік	

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Старослов'янська мова		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	2 / 60	
Курс	I	
Семестр	2	
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	
Обсяг кредитів	2	
Обсяг годин, в тому числі:	60	
Аудиторні	28	8
Модульний контроль	4	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	52
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – ввести студентів у теоретичне коло історико-лінгвістичне коло проблем, надати їм необхідні знання з історії першої писемної і літературної мови усіх слов'ян. “Старослов'янська мова” – перша навчальна дисципліна серед історико-лінгвістичних, що вивчають філологи. Її засвоєння сприяє розумінню найважливіших фонетичних процесів та особливостей формування граматичної системи слов'янських мов. Це теоретичний фундамент усіх інших історико-мовознавчих дисциплін, оскільки ознайомлює з основами порівняльно-історичного мовознавства та особливостями його методу дослідження мови, розвиває вміння осмислено підходити до мовних явищ і дає лінгвістичні поняття, необхідні для вивчення будь-якої лінгвістичної дисципліни.

Завдання курсу такі:

- а) засвоєння студентами основних теоретичних положень, понять і термінів порівняльно-історичного мовознавства;
- б) ознайомлення з особливостями становлення і розвитку кириличного письма;
- в) вироблення навичок не лише читання, а й лінгвістичного аналізу стародавнього тексту, застосування теоретичних знань на практиці;
- г) розуміння причинно-наслідкових зв'язків у фонетичних процесах споріднених мов;
- г) прищеплення студентам навичок самостійної роботи, зокрема роботи з фаховою літературою;
- д) розвиток мислення студентів, орієнтація на свідоме засвоєння мовного та теоретичного матеріалу.

Під час занять за самостійної роботи студенти, майбутні бакалаври за спеціалізацією «Українська мова та література», освітньою програмою «Українська мова і література» набувають таких компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК 1: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 2: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК3: здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК4: здатність бути критичним і самокритичним;

ЗК5: здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;

ЗК6: здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК7: вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

ЗК10: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК13: здатність проведення досліджень на належному рівні.

Загально-професійні компетентності:

- ФК1:** усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ;
- ФК2:** здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні;
- ФК3:** здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії української мови.
- ФК4:** здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
- ФК6:**
- ФК7:** здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.
- ФК8:** здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.
- ФК12:** здатність до організації ділової комунікації;
- ФК13:** лексико-граматична компетентність передбачає: володіння лексичними, граматичними, орфографічними мовними знаннями і навичками; знання семантики, словотворчої й синтаксичної структури, функції в реченні й тексті, лексичної полісемії, антонімії, особливостей фразеології для структурної організації тексту та вираження комунікативної інтенції;
- ФК14:** мовленнєво-фонетична компетенція передбачає: знання про звуки мови і закономірності їх поєднання; про фонетичні процеси (голос, інтонацію, чергування звуків) знання фонетичної транскрипції та фонематичні навички мовлення (рецептивні і репродуктивні); уміння сприймати на слух різножанрові та різнопредметні автентичні тексти;
- ФК15:** інтеракційна компетентність передбачає: уміння вести діалог, побудований на реальній або симульованій ситуації та вільно вести розмову з носіями мови; здатність викладати свою думку відповідно до певних типів тексту з дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності.

3. Результати навчання за дисципліною

Після опанування дисципліни студенти повинні мати такі програмні результати навчання:

- ПРН2:** ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати;
- ПРН4:** розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства;
- ПРН7:** розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів;
- ПРН8:** знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови та літератури, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності;
- ПРН9:** характеризувати діалектні та соціальні різновиди української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію;
- ПРН12:** аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;

ПРН14: Використовувати українську мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя;

ПРН15: здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів;

ПРН16: знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності;

ПРН19: мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№	Тема	Кількість годин			
		Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Контр. робота
Модуль I. Слов'яни, слов'янська писемність, старослов'янська мова					
T1. T2	Етногенез слов'ян. Слов'янська галузь мов Поняття про старослов'янську мову. Її значення для слов'янського та українського мовознавства	2	4	2	-
T3.	Виникнення і розвиток слов'янської писемності			6	-
Всього за модулем I.		2	4	8	-
Модуль II. Система і структура старослов'янської мови					
T4.	Фонетична система старослов'янської мови. Система вокалізму	2	2	20	2
T5.	Фонетична система старослов'янської мови. Система консонантизму		2		
T6.	Фонетична система старослов'янської мови у порівняльно-історичному висвітленні		2		
T7.	Іменник старослов'янської мови	2	2		-
T8. T9.	Займенник Прикметник	2	2		-
T10.	Дієслово	2	2		-
T11.	Особливості синтаксичної організації старослов'янської мови	-	2	-	
T12.	Узагальнення мовної системи старослов'янської мови		-	2	
Всього за модулем II		8	14	20	2
Разом з курсу 60 год.		10	18	28	4

Тематичний план для заочної форми навчання

№	Тема	Кількість годин		
		Лекції	Практ. заняття	Самостійна робота
Модуль I. Слов'яни, слов'янська писемність, старослов'янська мова				
T1.	Етногенез слов'ян. Слов'янська галузь мов	2	-	8
T2.	Поняття про старослов'янську мову. Її значення для слов'янського та українського мовознавства		-	
T3.	Виникнення і розвиток слов'янської писемності		-	
Всього за модулем I.		2	-	16
Модуль II. Система і структура старослов'янської мови				
T4.	Фонетична система старослов'янської мови. Система вокалізму	2		14
T5.	Фонетична система старослов'янської мови. Система консонантизму		2	
T6.	Фонетична система старослов'янської мови у порівняльно-історичному висвітленні		-	
T7.	Іменник старослов'янської мови	-	2	20
T8.	Займенник	-		
T9.	Прикметник	-		
T10.	Дієслово	-	-	
T11.	Особливості синтаксичної організації старослов'янської мови	-	-	
T12.	Узагальнення мовної системи старослов'янської мови		-	2
Всього за модулем II		2	4	36
Разом з курсу 60 год.		4	4	52

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль I

Слов'яни, слов'янська писемність, старослов'янська мова

Тема 1. Етногенез слов'ян. Слов'янська галузь мов

Етнонім «слов'яни». Етнічна близькість слов'янських народів. Прабатьківщина слов'ян. Слов'янська галузь мов.

Поняття «споріднені мови». Критерії спорідненості.

Сучасний поділ слов'янських мов на підгрупи.

Тема 2. Поняття про старослов'янську мову. Її значення для слов'янського та українського мовознавства

Місце старослов'янської мови серед слов'янських мов. Діалектна основа старослов'янської мови. Изводи та редакції.

Поняття про праслов'янську мову, її зв'язок зі старослов'янською

Джерела вивчення старослов'янської мови.

Важливість вивчення старослов'янської мови.

Тема 3. Виникнення і розвиток старослов'янської писемності

Діяльність братів Кирила та Мефодія зі створення слов'янських азбук: доморавський період; мораво-паннонський період; болгаро-македонський період. Це час діяльності учнів Кирила та Мефодія.

Порівняльна характеристика слов'янських азбук Палеографічні особливості давнього письма.

Числове значення букв кирилиці.

Пам'ятки старослов'янської писемності глаголицею та кирилицею.

Модуль II

Система і структура старослов'янської мови

Тема 4. Фонетична система старослов'янської мови. Система вокалізму

Загальна характеристика голосних фонем старослов'янської мови.

Зредуковані голосні [ъ] та [ь] у старослов'янській мові IX ст.

Позиції зредукованих.

Доля зредукованих голосних наприкінці X – в XI ст. Відображення результатів цих змін у писемних пам'ятках

Носові голосні, їх походження та функціонування в старослов'янській мові. Відповідники голосних в укр. мові. О.Х.Востоков про походження та значення носових голосних.

Класифікація голосних за місцем артикуляції і ступенем підняття спинки язика

Ряд \ Піднесення	Передній	Середній	Задній
Високе	и	ы	оу
Середнє	ь є љ		ъ о ж
Низьке	ѣ		а

Інші класифікації голосних

За участю губ в артикуляції	Лабіалізовані	о оу ж
	Нелабіалізовані	и ь є а ъ ы ъ а
За участю носового резонатора в артикуляції	Носові	а ж
	Ротові (чисті)	и ь є ъ ы оу ъ о а
За тривалістю (часокількістю)	Голосні повного утворення	и є а ъ ы оу о ж а
	Редуковані	ь ъ

Тема 5. Фонетична система старослов'янської мови. Система консонантизму

Класифікація старослов'янських приголосних за участю голосу й шуму, за місцем і способом творення.

Класифікація старослов'янських приголосних за твердістю-м'якістю

Складотворчі [р] і [л], їх походження та функціонування у старослов'янській мові. Доля складотворних приголосних у сучасних слов'янських мовах.

Шиплячі приголосні, особливості вимови.

Класифікація приголосних фонем

За місцем творення	Губні	Губно-губні	б п м
		Губно-зубні	в ф
	Язикові	Передньо-язикові	д т з с л н р ж' ш' ч' ц' с' жд' шт'
		Середньо-язикова	[j]
		Задньо-язикові	г к х
За співвідношенням голосу й шуму	Сонорні		м н р л
	Шумні	Дзвінки	б в г д з с' ж' жд' [j]
		Глухі	к п т ф х с ш' ч' ц' шт'

За способом творення	Проривні		б п д т г к
	Щілинні		в ф з с ж' ш' х [j]
	Змично-щілинні	Носові	м н
		Плавні	Боковий л Вібрант р
	Африкати		ц' ч' с'
	Складні		жд' шт'
За твердістю / м'якістю	Постійно тверді		г к х
	Постійно м'які		ж' ч' ш' ц' с' [j] жд' шт'
	Такі, що утворюють корелятивні пари за твердістю / м'якістю		д - д' т - т' з - з' с - с' л - л' н - н' р - р' б - б' п - п' м - м' в - в' ф - ф'

Тема 6. Фонетична система старослов'янської мови у порівняльно-історичному висвітленні

Основні фонетичні закони розвитку праслов'янської системи голосних: закон висхідної звучності (відкритого складу); закон звукового сингармонізму; закон переходу кількісних відмінностей у якісні.

Зміни в групах приголосних у праслов'янській мові у зв'язку із дією закону відкритого складу.

Перша палаталізація задньоязикових та її наслідки.

Друга палаталізація задньоязикових, її умови та наслідки.

Третя палаталізація задньоязикових, її умови та наслідки.

Зміни губних і сонорних у сполученні з *j.

Зміни приголосних *d, *t, *z, *s, *r, *l, *n у сполученні з *j.

Причини й результати змін сполук *ort, *olt, *tort, *tolt, *tert, *telt.

Тема 7. Іменник старослов'янської мови

Грамаітичні категорії роду, числа та відмінка

Поняття про стару основу іменників. Поділ іменників на відміни за старою основою: 1. *-ā, (*-jā). 2. *-ō, (jō). 3. *-ŭ. 4. *-ī. 5. *-ū. 6. *-en, *-es, *-et, *(t)er. Відмінювання іменників старослов'янської мови.

Тема 8. Займенник

Особові займенники в старослов'янській мові, їх склад і відмінювання.

Зворотний займенник: специфіка форм.

Предметно-особовий займенник, його значення й уживання.

Вказівні займенники в старослов'янській мові.

Тема 9. Прикметник

Поняття про прикметник. Походження прикметника як частини мови.

Творення повних прикметників у старослов'янській мові, їх відмінювання і функціонування

Відмінювання і функціонування коротких прикметників. Давність форм, їх іменні основи: прикметники чол. та сер. родів змінюються за зразком іменників *-ō, *jō-основ, а прикметники ж. роду – за зразком *-ā, *-jā-основ.

Тема 10. Дієслово

Класи дієслів, принципи поділу на класи. Дієвідмінювання в теперішньому (простому майбутньому) часі в однині дієслів I-IV класів. V клас атематичних дієслів (склад і дієвідмінювання у теперішньому часі).

Поняття про абсолютні та відносні часи дієслова.

Абсолютні це ті, в яких момент дії співвідноситься з моментом мовлення: теперішній час, майбутній простий, майбутній I, аорист. Зразок дієвідмінювання в абсолютному часі.

Відносні це ті, в яких момент дії співвідноситься з моментом іншої дії, або співвідноситься з моментом мовлення не прямо, а опосередковано: імперфект, перфект, плюсквамперфект, майбутній II.

Способи дієслів у старослов'янській мові. Дійсний спосіб. Дієвідмінювання дієслова в одному з часів.

Умовний та наказовий способи.

Дієвідмінювання дієслів у теперішньому часі. Зв'язок дієвідмінювання і класу дієслова.

Форми майбутнього часу в старослов'янській мові.

Аорист, його значення й різновиди. Простий аорист, його утворення й уживання.

Імперфект, його утворення й уживання.

Перфект, його утворення й уживання.

Умовний спосіб, його утворення й уживання.

Наказовий спосіб дієслова. Форми та особливості утворення.

Іменні форми дієслова. Серед них виділяють невідмінювані форми (інфінітив, супін), відмінювані (дієприкметник) та скам'яніла дієприкметникова форма (дієприслівник).

Дієприкметники в старослов'янській мові, особливості їх творення й відмінювання. Поєднував категорії дієслова і прикметника. Має 3 категорії дієслова і 4 категорії прикметника. За категоріями стану та часу дієприкметники діляться на 4 типи: 1. Активні теперішнього часу. 2. Активні минулого часу. 3. Пасивні теперішнього часу. 4. Пасивні минулого часу.

Тема 11. Особливості синтаксичної організації старослов'янської мови

Головні і другорядні члени речення, способи їх вираження.

Правила узгодження підмета і присудка

Синтаксичні особливості використання відмінків. Давальний самостійний - зворот був смисловою єдністю і входив до складу простого речення як граматично незалежний відокремлений зворот, поєднаний з реченням сурядним зв'язком. Він складався з 2 частин: дієприкметника та узгодженого з ним іменника чи займенника у формі давального відмінка.

Тема 12. Узагальнення мовної системи старослов'янської мови

Тексти для читання та узагальнюючі завдання

Текст А

і пришьдъшоумоу на онъ полъ въ странѣ Перъесинъскѣ.
сърѣтосте дъва вѣсъна. отъ гревнштѣ ихъ. ісходашта
л'юта зѣло. тако не можааше ник'тоже минѣти пѣтемъ
тѣмъ. і се възъписте глагольшта. чѣто есть нама і тебѣ
нисоусе сыне божини. пришелъ ли еси сѣмо прѣжде врѣмене
мжчнтѣ насъ. вѣ же далече отъ н'єю стадо свин'ни много
пасомо. вѣси же мол'ѣахъ и глагольште. аште ізгониши ны
повели намъ іти въ стадо свиное. і рече імъ. ідѣте. они же
шьдъше вънидѣ въ свинниа. авне оустрѣми са стадо въсе
по брѣгоу въ море. і оумрѣша. і оутопиша въ водахъ. і
пасжштен бѣжаша. і шьдъше въ градъ. възвѣстиша вѣсѣ
і о вѣсноую. і се въсь градъ ізиде противѣ нисоусови. і
видѣвъше и молиша. да ви прѣшьлъ отъ прѣдѣлъ ихъ. і
вълѣзъ въ корабль нисоусъ. прѣѣде і приде въ свои градъ.
і се принесоша емоу ославл'енъ жилами. на одрѣ лежаштѣ. і
видѣвъ нисоусъ вѣрѣ ихъ. рече ославл'еноуемоу. дрѣзан
чѣдо отъпоуштажтѣ ти са грѣси твои. і се етери отъ
кѣнижъникъ рѣша къ себѣ. съ власвимисаетѣ. і видѣвъ
нисоусъ помышлениа ихъ рече. въскжѣ вы мыслите зѣло
въ срѣдъцихъ вашихъ. чѣто во есть оудовѣе решти.
отъпоуштажтѣ ти са грѣси твои. ли решти въставѣ ходи.
нѣ да оувѣсте тако власть иматъ сынъ чловѣчьскъ на
земли отъпоуштати грѣхы. тѣгда глагола ославл'еноуемоу.
въставѣ възъми одрѣ твои. і иди въ домъ твои. видѣвъше
же народи чюдиша са. і прославиша бога давъшааго власть
такъ чловѣкомъ

(Євангеліє від Матвія, VIII, 28 – IX, 8).

Текст Б

поздѣ же бывъшоу. привѣса къ н'емоу вѣсѣны многы. і
изгѣна словомъ доухы і вьса неджжныа іцѣли. да съвждетъ
са реченое пророкомъ исанемъ глагольштемь. тѣ неджгы
наша приять. і болѣзни понесе. оузрѣвъ же нисоусѣ многы

народы окръстѣ себе. повелѣ іти на онѣ полѣ. і пристѣпѣ
единѣ кѣнижъникѣ. рече емоу. оучителю іди по тебѣ.
іакоже колиждо ідеши. і глагола емоу нисоусѣ. лиси іазвины
імаѣтъ і пѣтица небескыѣ гнѣзда. а сынѣ чловѣчскы не
імаѣтъ кѣде главы подѣклонити. друугы же отѣ оученикѣ
рече емоу. господи повели прѣжде іти погрети отѣца мокго.
нисоусѣ же глагола кмоу. гради по мѣна. і остави мрѣтвыѣ
погрети своѣ мрѣтвыѣ. і вѣлѣзѣшюкмоу вѣ корабль. по
немѣ ідоша оученици кго. се трѣсѣ велии бы вѣ морю. іако
покрывати сѣ кораблю вѣлами. а тѣ съпааше. і пришѣдѣше
оученици его. вѣзбоудиша и глаголюшѣ. господи спаси ны
погибнемѣ. і глагола имѣ. чѣто страшиви есте. маловѣри.
тѣгда вѣставѣ запрѣти вѣтромѣ і морю. бы тишина велиа.
чловѣци же чоудиша сѣ глаголюшѣ. кѣто сѣ кѣтъ іако
вѣтри і море послушаѣтъ его

(Євангеліе від Матвія, VIII, 16–27).

Текст В

архереі же старци наоустниша народы. да іспросѣтъ варавж.
і нисоуса погоубѣтъ. штѣвѣштавѣ же іѣмонѣ рече имѣ.
кого хоштете отѣ обою отѣпоустѣ вамѣ. они же рѣша
варавж. глагола имѣ пилатѣ. чѣто же сътвориѣ нисоуса
нарицаемого христа. глаголаша емоу вѣси. да распѣтъ
вѣдетѣ. іѣмонѣ же рече имѣ. чѣто зѣло сътвори. они же
ізлиха вѣпиѣхѣ глаголюшѣ. да распѣтъ вѣдетѣ. видѣвѣ
же пилатѣ іако ничѣсоже оустѣветѣ. нѣ паче мѣва бывѣетѣ.
пріимѣ водѣ оумы рѣцѣ прѣдѣ народомѣ. глагола.
неповиненѣ есмѣ отѣ крѣве сего правѣдника. вы оустрите. і
отѣвѣштавѣ вѣси людие рѣша. крѣвь его на насѣ і на
чѣдѣхѣ нашихѣ. тѣгда отѣпоустѣ имѣ варавж. нисоуса же
бивѣ. прѣдастѣ і да і распѣнѣтъ. тѣгда воіни ѣмонови
прѣимѣше нисоуса на сѣдишти. съвѣраша на нь вѣсѣ спирѣ.
съвалькѣше и. хламудоѣ чрѣвленоѣ одѣша і. і съплетѣше
вѣнѣцѣ отѣ трѣниѣ. вѣзложиша на главѣ его. і трѣстѣ вѣ
десницѣ его. і поклонѣше сѣ прѣдѣ нимѣ на колѣноу. рѣгахѣ
сѣ емоу глаголюшѣ. радюі сѣ царю іудѣискѣ. і плинѣвѣше
на нь. приѣша трѣстѣ. і вѣвѣхѣ і по главѣ. і егда порѣгашѣ

сѧ емоу. съвлѣша съ него хламидѧ. облѣша въ ризы своя. і ведоша і на распатіе. і сходаште же обрѣтѧ чловѣка кѳринѣиска. іменемъ симона. семоу задѣша понести кръсть его. і пришьдѣше на мѣсто нарицаемое келькота. еже естъ нарицаемо криниево мѣсто. даша емоу пити оцѣтъ съ зльчиѧ размѣшнѣ. і въкоушъ не хотѣаше пити. пропнѣше же и. раздѣлѣше ризы его меташа жрѣвниѧ. і сѣдѣше стрѣжахѧ і тоу. і положиша врѣхоу главы его. винѧ написанѧ. съ естъ иисоусъ царь іудѣискъ. тѣгда распаша съ нѣмъ дѣва разбоіника. єдино҃го о деснѣѧ. і єдино҃го о шюѧѧ

(Єван҃геліе від Матвія, XXVII, 20–38).

Текст Г

въ врѣмѧ оно оуслышавѣ іродѣ тетрархѣ слоухѣ иисоусовѣ. і рече отрокомѣ своимѣ. съ естъ ноанѣ кръстителѣ. тѣ въскрѣсе отѣ мрѣтвѣхѣ. і сего ради силы дѣѧтѣ сѧ о немѣ. іродѣ бо емѣ ноанна съѧза и. і въсади и въ тѣмницѧ. іродиѣды ради жены филипа тратра своего. глаголаша бо емоу ноанѣ. не достонтѣ ти имѣти єѧ. і хотѣ и оубити оубоѧ сѧ народа. зане тако пророка имѣхѧ и. днѣи же бѣвъшоу розѣства іродова. плѧса дѣшти іродиѣдина по срѣдѣ и оугоди іродови тѣмѣ же съ клѧтвоѧ издрече єи дати е҃гоже аште въспроситѣ. она же наѧждена материѧ своеѧ. даждѣ ми рече сѣде. на мисѣ главѧ ноана кръстителѣ. і печаленѣ бѣ цѣсарѣ. клѧтвы же ради и възлежаштихѣ съ нимѣ. повелѣ дати и. і посѣлавѣ оуѣвкнѧ ноана въ тѣмници. і принѣса главѧ его на мисѣ. и даша дѣвници. і несе матери своєи. и пристѧпѣше оученици его възѧса тѣло его. и погрѣса є. і пришьдѣше възвѣстиша иисоусови. і слышавѣ иисоусъ. отиде отѣтоудѣ въ коравли. въ поусто мѣсто єдинѣ. і слышавѣше народи. по немѣ идѧ пѣши отѣ градѣ

(Єван҃геліе від Матвія, XIV, 1–13).

Текст Г

петрѣ же бѣнѣ сѣдѣаше на дворѣ і пристѧпи кѣ нѣмоу єдина раѧини глагольшти. і ты бѣ съ иисоусомѣ галилѣискымѣ. онѣ же отѣврѣже сѧ прѣдѣ въсѣми глагола. не вѣмѣ чѣто

глаголеши. шьдъшю же емоу въ врата. оузърѣ и друугага. і глагола емоу. тоу і съ бѣ съ ісоусомъ назарѣниномъ. і паки отъврѣже са съ клатвоуж. іако не знаѣ чловѣка. не по многоу же пристѣпше. стояштеі рѣша петрови. въ істинѣ і ты отъ нихъ еси і вѣсѣда твоя авѣ та творитѣ. тѣгда начатѣ ротити са і клати са. іако не знаѣ чловѣка. і авиѣ коурѣ възгласи.

Текст Д

чловѣкъ бѣ домовитѣ. іже насади виноградъ и оплотомъ і огради. і іскопа въ немъ точило. і созѣда въ немъ стлѣпъ. і вдасты и дѣлателемъ. и отиде. егда же приближи са врѣма плодомъ. посѣла рабы своѣ кѣ дѣлателемъ. прияти плоды его. емъше же дѣлателе рабы его ового биша ового же оубиша ового же каменнемъ повиша. паки посѣла ины рабы. мѣножѣиша прѣвухъ. і сътвориша имъ тожде. послѣдъ же посѣла кѣ нимъ сынъ свои глагола. оусрамлѣитѣ са сына моего. дѣлателе же егда оузърѣша сынъ. рѣша въ себѣ. съ естѣ наслѣдѣникъ. придѣти оубимъ и. і оудръжимъ достоиние его. і емъше и извѣса из винограда и оубиша и. егда же оубо придетѣ господинъ винограда. чѣто сътворитѣ дѣлателемъ тѣмъ. (глаголаша емоу). зѣлы зѣлѣ погоубитѣ ѡ. и виноградъ прѣдастѣ инѣмъ дѣлателемъ. іже въздадатѣ емоу плоды въ врѣмена своѣа.

Завдання до текстів

1. Знайдіть помилки у вживанні літер ъ та ь, поясніть причини таких помилок.
2. Знайдіть помилки у вживанні йотованих, поясніть причини таких помилок.
3. Поясніть значення діакритичних знаків.
4. Знайдіть слова з голосними и, ѣ дифтонгічного походження, поясніть критерії їх відбору.
5. Знайдіть слова з редукованими ы та и.

6.

6. Знайдіть слова зі складотворчими р, л, поясніть їх написання.
7. Знайдіть слова зі звукосполученнями ра, ла, р'є, л'є дифтонгоїдного походження.
8. Знайдіть приклади неперехідних палаталізацій приголосних.
9. Знайдіть приклади перехідних палаталізацій губних перед *j.
10. Знайдіть приклади перехідних палаталізацій передньоязикових перед *j.
11. Знайдіть приклади перехідних палаталізацій задньоязикових перед *j.
12. Знайдіть приклади першої, другої, третьої перехідних палаталізацій задньоязикових під впливом суміжних голосних переднього ряду.
13. Знайдіть іменники, зробіть їх морфологічний аналіз за такою схемою: іменник; початкова форма; давній тип відмінювання; відмінок; рід; число.
14. Знайдіть займенники, зробіть їх морфологічний аналіз за такою схемою: займенник; початкова форма; група за особливостями відмінювання; розряд за значенням; відмінок; рід; число.
15. Знайдіть прикметники, зробіть їх морфологічний аналіз за такою схемою: прикметник; початкова форма; тип за особливостями творення та відмінювання; відмінок; рід; число.
16. Знайдіть дієслова, зробіть їх морфологічний аналіз за такою схемою: дієслово; початкова форма; вид; спосіб; час; особа; рід; число.

Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Семестр	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	5	5
Відвідування практичних занять	1	9	9
Робота на практичному занятті	10	9	90
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15
Виконання модульної роботи	25	2	50
	Разом	-	169
Максимальна кількість балів: 169			
Розрахунок коефіцієнта: $169/100=1,69$			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Самостійна робота студентів передбачає планове виконання ними таких завдань: письмова творча робота на певну тему (розгорнута відповідь, одноосібно); створення презентації навчального матеріалу (одноосібно); написання реферату (одноосібно).

Модуль 1. Слов'яни, слов'янська писемність, старослов'янська мова

Завдання до самостійної роботи № 1. Підготувати презентації на одну з тем поданого переліку:

1. Старослов'янська **мова** на мовно-культурній карті Європи
2. Міфи і реальність про перебування св. Кирила на теренах сучасної України.
3. Діяльність учнів Кирила та Мефодія.
4. Життя після смерті: від старослов'янської до церковнослов'янської.
5. Значення старослов'янської мови для порівняльно-історичного мовознавства.

Методичні рекомендації: Виконуючи завдання, потрібно користуватися як списком літератури, поданого до курсу, так і самостійно знайденими матеріалами.

Зверніть увагу! У презентації потрібно подати список використаної літератури. Презентації потрібно оформити з дотриманням нижчезказаних вимог.

Вимоги до презентацій

Структура

Кількість слайдів – 15-25.

На першому і на останньому слайдах має бути представлена наступна інформація: у всіх випадках:

- тема презентації,
- ім'я (по-батькові) та прізвище студента (повністю);
- номер групи, у якій навчається студент,
- ініціали та прізвище викладача;

Текст на слайдах

- текст на слайді являє собою опорний конспект (ключові слова або нумерований список), без повних речень;
- об'єм тексту на слайді – не більше 7 рядків;
- нумерований список містить не більш 7 елементів;
- відсутність орфографічних та пунктуаційних помилок.

Ілюстрації

- ілюстрації служать доречним і достатнім засобом наочності, допомагають якнайповніше розкрити тему виступу, не відволікають від змісту виступу;
- використані ілюстрації доброї якості (високого розділення), з чітким зображенням.

Інфографіка

- вибрані засоби візуалізації інформації (таблиці, схеми, графіки і т. д.) відповідають змісту.

Дизайн і налаштування

- для усіх слайдів презентації використовується один і той же шаблон оформлення;
- презентація не переобтяжена анімаційними ефектами;
- використаний кегль не менше 18-20 пунктів;
- шрифт легко читається (немає виділення курсивом, не використаний вузький шрифт, шрифт із зарубками і так далі).

Форма подання результатів виконаної роботи: відповідь потрібно приєднати на е-курс окремим файлом формату *.ppt, у назві якого буде зазначено прізвище та номер самостійної роботи. **Наприклад: Шевченко С.1**

Завдання до самостійної роботи № 2. Напишіть розгорнуту відповідь на тему: «Слов'янські мови та їх спорідненість».

Структура розгорнутої відповіді:

1. Вступ.
2. Слов'янська група мов у порівняльно-історичному вивченні.
3. Критерії спорідненості слов'янських мов.
4. Висновки.

Методичні рекомендації: Виконуючи завдання, потрібно користуватися як списком літератури, поданого до курсу, так і самостійно знайденими матеріалами.

Вимоги до розгорнутої відповіді

Обсяг тексту розгорнутої відповіді - до 2 сторінок формату А-4, кегль – 14, Times New Roman, 1,5 інтервал, вирівнювання по ширині.

Форма подання результатів виконаної роботи: відповідь потрібно приєднати на е-курс окремим файлом формату *ppt, у назві якого буде зазначено прізвище та номер самостійної роботи. **Наприклад: Шевченко С.2**

Модуль II. Система і структура старослов'янської мови

Завдання до самостійної роботи № 3. Підготувати розгорнуту відповідь (реферат) на тему: «Старослов'янізми в українській мові».

Відповідь (реферат) повинна містити такі пункти плану:

1. Фонетичні старослов'янізми в українській мові.
2. Лексичні старослов'янізми в українській мові.
3. Фразеологічна скарбниця старослов'янського походження.
4. Словотвірні та граматичні елементи старослов'янського походження в українській мові.
5. Старослов'янський слід у стилістичному розвитку української літературної мови.

Вимоги до структури роботи

1. Вступ (обґрунтування спорідненості української та старослов'янської мови)
2. Опис результатів дослідження
3. Висновки
4. Список використаних джерел

Методичні рекомендації: Виконуючи завдання, потрібно користуватися як списком літератури, поданого до курсу, так і самостійно знайденими матеріалами.

Вимоги до розгорнутої відповіді

Обсяг тексту розгорнутої відповіді - до 8-10 сторінок формату А-4, кегль – 14, Times New Roman, 1,5 інтервал, вирівнювання по ширині.

Форма подання результатів виконаної роботи: відповідь потрібно приєднати на е-курс окремим файлом формату *ppt, у назві якого буде зазначено прізвище та номер самостійної роботи. **Наприклад: Шевченко С.3**

Карта самостійної роботи студента

<i>Змістовий модуль та теми курсу</i>	<i>Академічний контроль</i>	<i>Бали</i>	<i>Термін виконання (тижні)</i>			
Модуль I. Слов'яни, слов'янська писемність, старослов'янська мова						
Тема 1. Етногенез слов'ян. Слов'янська галузь мов.	Завдання в е-курсі, модульний контроль, підсумкове тестування, залік (2 год.)	5	II – III			
Тема 2. Поняття про старослов'янську мову. Її значення для слов'янського та українського мовознавства						
Тема 3. Виникнення і розвиток слов'янської писемності.						
<i>Разом: 10 балів</i>						
Модуль II. Система і структура старослов'янської мови						
Тема 4. Фонетична система старослов'янської мови. Система вокалізму.	Завдання в е-курсі, модульний контроль, підсумкове тестування, залік (20 год.)	5	IX - XV			
Тема 5. Фонетична система старослов'янської мови. Система консонантизму.						
Тема 6. Фонетична система старослов'янської мови у порівняльно-історичному висвітленні.						
Тема 7. Іменник старослов'янської мови.						
Тема 8. Займенник.						
Тема 9. Прикметник.						
Тема 10. Дієслово						
Тема 11. Особливості синтаксичної організації старослов'янської мови.						
Тема 12. Узагальнення мовної системи старослов'янської мови.						
<i>Разом: 5 балів</i>						
РАЗОМ: 28 години				15 балів		

6.2. Критерії оцінювання завдань самостійної роботи:

Максимальна кількість балів – 5 за одне завдання.

5 балів – студент демонструє опрацювання значної кількості літератури; вичерпно, послідовно, грамотно оформив самостійно виконане завдання (оцінка "відмінно").

4 бали – студент здатен здійснювати лінгвістичний пошук; успішно виконав завдання з незначною кількістю помилок (оцінка "добре").

3 бали – недостатньо правильно і грамотно оформлено список літератури; рівень опрацювання матеріалу студентом можна визначити як поверхневий (оцінка "задовільно").

1 – 2 бали – наявна значна кількість суттєвих помилок, список літератури оформлено некоректно, без дотримання вимог (оцінка "незадовільно").

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення: письмова

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання: модульна контрольна робота включає 25 тестових запитань, правильне виконання яких оцінюється у 1 бал.

6.4 Форми проведення семестрового контролю (залік)

Навчальні досягнення бакалаврів із дисципліни «Старослов'янська мова» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Поняття про старослов'янську мову. Значення її вивчення для слов'янського та українського мовознавства.
2. Слов'янська галузь мов. Найдавніші відомості про слов'ян.
3. Виникнення і розвиток старослов'янської писемності.
4. Дві слов'янські азбуки. Палеографічні та правописні особливості старослов'янського письма
5. Звукове значення букв кирилиці.
6. Числове значення букв кирилиці. Діакритичні знаки.
7. Питання про народну основу старослов'янської мови.
8. Джерела для вивчення старослов'янської мови. Кириличні пам'ятки.
9. Джерела для вивчення старослов'янської мови. Глаголичні пам'ятки.
10. Історія вивчення старослов'янської мови.
11. Періодизація історії та особливості вивчення фонетичної системи старослов'янської мови.
12. Система голосних фонем старослов'янської мови; їх класифікація.
13. Голосні повного творення старослов'янської мови; їх позиційні зміни.
14. Голосні фонем старослов'янської мови на початку слова.
15. Сполучуваність голосних фонем старослов'янської мови з приголосними. Суміжність двох голосних фонем.
16. Зредуковані **ъ, ъ**. Процес їх занепаду. Відбиття у старослов'янських пам'ятках.
17. Занепад старослов'янських слабких зредукованих **ъ, ъ** у X – XI ст. Перехід сильних **ъ, ъ в о, е**.
18. Зредуковані **и, њ** старослов'янської мови.
19. Зміни напружених зредукованих **и, њ** старослов'янської мови в X – XI ст.
20. Звукові зміни старослов'янської мови X – XI ст., пов'язані з занепадом редукованих **ъ, ъ**.
21. Звукові зміни старослов'янської мови X – XI ст., не пов'язані з занепадом **ъ, ъ**.
22. Процес деназалізації носових **о, е** у старослов'янській мові X – XI ст.
23. Фонетична структура складу у старослов'янській мові.
24. Склад приголосних фонем старослов'янської мови.
25. Система приголосних фонем старослов'янської мови; їх класифікація за місцем і способом творення, за участю голосу і шуму.
26. Система приголосних фонем старослов'янської мови; їх класифікація за твердістю – м'якістю.
27. Складотворчі приголосні старослов'янської мови.
28. Дисиміляція і спрощення груп приголосних.
29. Зміни приголосних у кінці слів. Протетичні приголосні.
30. Вихідна фонологічна система індоєвропейського і початкового праслов'янського періодів.
31. Розвиток праслов'янського вокалізму. Голосні монофтонгічного походження.
32. Розвиток праслов'янського вокалізму. Голосні дифтонгічного походження.
33. Найдавніші чергування голосних старослов'янської мови.

34. Зміни праслов'янських сполук приголосних з *j.
35. Перше перехідне пом'якшення задньоязикових приголосних.
36. Закон відкритого складу у праслов'янській мові. Деякі наслідки його дії.
37. Походження носових голосних праслов'янської і старослов'янської мов.
38. Доля дифтонгічних сполук праслов'янських голосних із плавними **р, л** на початку слів.
39. Доля дифтонгічних сполук праслов'янських голосних із плавними **р, л** в середині слів.
40. Доля праслов'янських сполук плавних приголосних **р, л** з редукованими **ъ, ь**.
41. Друге і третє перехідні пом'якшення задньоязикових приголосних.
42. Відношення старослов'янського консонантизму до праслов'янського та індоєвропейського.
43. Лексико-граматичні розряди слів (частини мови) у старослов'янській мові.
44. Словотвір іменників старослов'янської мови.
45. Граматичні категорії іменників старослов'янської мови (роду, числа, відмінка).
46. Відмінювання іменників старослов'янської мови з основами на *-ā, *-jā.
47. Відмінювання іменників старослов'янської мови з основами на *-ō, *-jō.
48. Відмінювання іменників старослов'янської мови з основами на *-ǫ.
49. Відмінювання іменників старослов'янської мови з основами на *-ī.
50. Відмінювання іменників старослов'янської мови з основами на *-ū.
51. Відмінювання іменників старослов'янської мови з основами на приголосний.
52. Розряди займенників старослов'янської мови. Відмінювання особових і зворотного займенників.
53. Відмінювання неособових займенників старослов'янської мови.
54. Прикметники старослов'янської мови, їх розряди. Словотвір прикметників.
55. Ступені порівняння прикметників старослов'янської мови.
56. Кількісні числівники старослов'янської мови; їх творення та відмінювання.
57. Порядкові, збірні і дробові числівники старослов'янської мови.
58. Дієслова старослов'янської мови, їх особові й неособові форми, основи та класи.
59. Відмінювання дієслів дійсного способу теперішнього часу у старослов'янській мові.
60. Відмінювання дієслів дійсного способу майбутнього часу у старослов'янській мові.
61. Відмінювання дієслів дійсного способу минулого часу у старослов'янській мові. Аорист.
62. Відмінювання дієслів дійсного способу минулого часу у старослов'янській мові. Імперфект.
63. Відмінювання дієслів дійсного способу минулого часу. Складені форми (перфект, плюсквамперфект).
64. Наказовий та умовний способи дієслів старослов'янської мови.
65. Активні і пасивні дієприкметники старослов'янської мови; їх творення та відмінювання.
66. Відмінювання повних дієприкметників старослов'янської мови.
67. Прислівники старослов'янської мови; їх розряди за значенням. Особливості творення.
68. Службові слова старослов'янської мови.
69. Головні члени речення у старослов'янській мові. Способи їх вираження, особливості узгодження.
70. Синтаксичні особливості відмінків у старослов'янській мові. Давальний самостійний.

6.6 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

8. Навчально-методична картка дисципліни «Старослов'янська мова»

Разом: лекції – 10 год., практичні заняття – 18 год.,
самостійна робота – 28 годин, МК – 4 год., залік

Тиждень	I II	III IV	V VI	VII VIII	IX X	XI XII	XIII XIV				XV		
Модулі	Модуль I			Модуль II									
Назва модуля	Слов'яни, слов'янська писемність, старослов'янська мова			Система і структура старослов'янської мови									
Кількість балів за модуль	33 бали			136 балів									
Лекції	№1	№ 2	№ 3	№4	№5	№6	№7	№8	№ 9	№ 10	№ 11	№ 12	
Години	2 год.			2 год.			2 год.	1 год.	1 год	2 год	2 год	- год	
Теми лекцій	<p>Тема 1. Етногенез слов'ян. Слов'янська галузь мов</p> <p>Тема 2. Поняття про старослов'янську мову. Її значення для українського мовознавства</p> <p>Тема 3. Виникнення і розвиток слов'янської писемності (1 б).</p>			<p>Тема 4. Фонетична система старослов'янської мови. Система вокалізму.</p> <p>Тема 5. Фонетична система старослов'янської мови. Система консонантизму.</p> <p>Тема 6. Фонетична система старослов'янської мови у порівняльно-історичному висвітленні (16).</p>			Тема 7. Іменник старослов'янської мови (1 б) .	Тема 8. Займенник.	Тема 9. Прикметник (1 б) .	Тема 10. Дієслово (1 б) .			

Теми практичних занять		Тема 2. Поняття про старослов'янську мову. Її значення для українського мовознавства. Тема 3. Виникнення і розвиток слов'янської писемності (22б).	Тема 4. Фонетична система старослов'янської мови. Система вокалізму. (11 б).	Тема 5. Фонетична система старослов'янської мови. Система консонантизму. (11б).	Тема 6. Фонетична система старослов'янської мови у порівняльно-історичному висвітленні (11 б).	Тема 7. Іменник старослов'янської мови (11б).	Тема 8. Займенники Тема 9. Прикметники (11 б).	Тема 10. Дієслово (11 б).	Тема 11. Особливості синтаксичної організації слов'янської мови (11 б).	
Самостійна робота	5*2=10 балів		5*1=5 балів							
Види поточного контролю				Модульна контрольна робота 1 (25 балів)		Модульна контрольна робота 2 (25 балів)				
Підсумковий контроль	Залік									

Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Белей Л. О. Не минаючи ані титли... Лінгвобіографія старослов'янської мови. Київ: Темпора, 2015.
2. Брайчевський М. Походження слов'янської писемності. Київ: Академія, 2002.
3. Леута О.І. Старослов'янська мова. Київ: Вища школа, 2001.
4. Леута О. І., Гончаров В. І. Старослов'янська мова: Збірник вправ і практичних завдань. Київ: Вища школа, 2004.
5. Юсип-Якимович Ю. В., Шимко О. В. Старослов'янська мова. Модульний курс. Навчальний посібник. Київ: Знання, 2009.

Додаткова література:

1. Видайчук. Т. Дискусія в Імператорській академії наук (1907 рік) щодо системи правопису «Словаря української мови». *Синопис: текст, контекст, медіа*, 2021, 27(3), 165–171. <https://doi.org/10.28925/2311-259x.2021.3.6>
2. Коломієць Б.Т. Типологічні риси української літературної мови на фоні інших слов'янських. *Мовознавство*. 1992. №4. С. 3–10.
2. Кочерган М.П. Гілки слов'янських мов. Порівняльна характеристика. *Відродження*. 1994. №8. С. 56-59.
3. Сегін Л. В., Маторіна Н. М., Ткаченко Є. М. Старослов'янська мова: тестові завдання. Слов'янськ: Видавництво Б. І. Маторіна, 2014. – 294 с.
4. Vydaichuk, T., Rusachenko, N., Ladonia, K., Korotun, O., & Lakhno, N. (2024). Semantic evolution of a lexeme in historical context: analysis of changes in its meaning and usage. *Multidisciplinary Science Journal*, 6, 2024ss0213. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2024ss0213>

Словники:

1. Етимологічний словник української мови у 7 томах. Т. 1- 6 / за ред. О.С. Мельничука. – Київ. Наукова думка, 1982 – 2012.
2. Белей Л. Старослов'янсько-український словник. Львів: Свічадо, 2001.

Інтернет-джерела:

<http://litopys.org.ua>

<http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/e-library/ukrajinska-mova>

<http://www.ulif.org.ua>

<https://uk.worldwidedictionary.org>